

ПРАДМОВА

Мікратапаніміка па ступені распрацаванасці сваёй праблема-тыкі займае сціплае месца сярод іншых раздзелаў беларускай ана-мастыкі. На працягу двух апошніх дзесяцігоддзяў у сувязі з рас-працоўкай розных аспектаў анамастыкі, са з'яўленнем грунтоўных прац па тапаніміцы, айканіміі, гідраніміі, геаграфічнай тэрміналогіі і антрапаніміі¹ значна ажывілася работа і па даследаванні беларускай мікратапаніміі².

Аднак вывучэнне мясцовых назваў дробных геаграфічных аб'-ектаў у нашай рэспубліцы пакуль што знаходзіцца ў пачатковым стане. Яно праводзіцца пераважна ў напрамку збірання і сістэма-тызацыі фактычных матэрыялаў. У гэтай сувязі аддаецца вялікая ўвага вызначэнню прадмета і крыніц мікратапанімічных даследа-ванняў, метадыцы фіксацыі назваў з вуснаў народа, выпрацоўцы адзінай праграмы³. Усе гэтыя пытанні ставяцца і вырашаюцца ў плане агульных задач тапанімічнай праблематыкі і адзіных ме-тадалагічных прынцыпаў тапанімічных даследаванняў.

У 1967 г. была праведзена ў Мінску Першая беларуская тапа-німічная канферэнцыя. У навукова-тэарэтычных дакладах канфе-рэнцыі асвятляліся важнейшыя праблемы тапанімікі, яе сучасны стан, вызначаліся надзённыя задачы вывучэння тапанімікі на тэ-рыторыі Беларускай ССР. Матэрыялы канферэнцыі апублікаваны ў асобным зборніку. Ва ўступным артыкуле перад беларускімі та-панімістамі ставіцца адна з чарговых задач: збор фактычнага ма-тэрыялу, у якім як афіцыйная норма павінна быць адлюстравана сучасная беларуская форма тапоніма, якая існуе ў моўнай практы-цы народа⁴.

¹ В. А. Никонов. Введение в топонимику. М., 1955; В. Н. Топоров, О. Н. Трубачев. Лингвистический анализ гидронимов Верхнего Поднепровья. М., 1962; В. А. Жучкевич. Происхождение географических названий Белоруссии. Минск, 1961; яго ж. Общая топонимика. Минск, 1968; Н. И. Толстой. Славянская географическая терминология. М., 1969; М. В. Бірыла. Беларуская антрапані-мія. Мінск, 1966; яго ж. Беларуская антрапанімія. Мінск, 1969.

² «Беларуская лінгвістыка», вып. 3. Мінск, 1973, стар. 63—69.

³ П. П. Шуба. Кароткі апытальнік па тапаніміцы. Інструкцыя па збіранню матэрыялаў для складання абласных слоўнікаў. Мінск, 1959; Л. А. Акаловіч. Праграма па збіранню тапаніміі Беларусі. Мінск, 1966.

⁴ В. А. Жучкевич. Аб стане і бліжэйшых задачах тапанімікі ў БССР. Пытанні беларускай тапанімікі. Матэрыялы першай беларускай тапанімічнай канферэнцыі (1967). Мінск, 1970, стар. 5—16.

У апублікаваных матэрыялах ставіцца пытанне аб метадалагічных прынцыпах тапанімічных даследаванняў, падкрэсліваецца неабходнасць комплекснага падыходу, арганічнага спалучэння розных аспектаў даследавання, уліку геаграфічных і гістарычных дадзеных пры лінгвістычным аналізе тапонімаў, неабходнасць раскрыцця формы і зместу геаграфічных назваў, выяўлення агульных семантычных заканамернасцей тапанімікі⁵.

Вывучэнне мікратапонімаў асобных раёнаў Беларусі праводзіцца ў лінгвістычным плане. У 1971 г. Я. М. Адамовіч выдаў працу «Мікратапанімічныя назвы», у якой даследаваў мікратапонімы паўднёвай ускраіны Мінскай вобласці з пункту погляду спосабу ўтварэння і характару ўтваральных асноў, правёў дакладнае размежаванне мікратапонімаў, утвораных семантычным, марфалагічным і сінтаксічным спосабам, вызначыў у працэнтных адносінах ступень пашырэння розных словаўтваральных тыпаў. Асобныя пытанні мікратапаніміі разглядаюцца таксама ў раздзе яго артыкулаў⁶.

Вывучэнню мікратапаніміі Стаўбцоўшчыны прысвечаны працы А. М. Прышчэпчык⁷. У іх каротка разглядаюцца пытанні, якія датычацца прадмета мікратапанімікі, яе праблематыкі і асноўных аспектаў даследавання ў нашай краіне і за мяжой, аналізуюцца словаўтваральныя сродкі і лексіка-семантычныя асновы мікратапонімаў. Паслядоўна праследжваецца, з якімі асновамі спалучаецца той ці іншы суфікс, выяўляюцца прадуктыўныя і непראдуктыўныя мадэлі і іх геаграфічнае размяшчэнне, устанаўліваюцца лексічны састаў і семантычныя класы апелятыўнай, антрапанімічнай і тапанімічнай лексікі, якая была выкарыстана пры ўтварэнні мікратапонімаў, а таксама выяўлена прадуктыўнасць у мікратапаніміі.

Працягваецца даследаванне мікратапанімікі Гомельшчыны⁸ і Брэстчыны.

⁵ В. А. Жучкевіч. Аб стане і бліжэйшых задачах тапанімікі ў БССР..., стар. 92—97.

⁶ Е. А. Адамовіч. О суффиксальном способе образования географических названий Белоруссии (на материале Случчины). Всесоюзная конференция по топонимике СССР. Тезисы докладов и сообщений. Л., 1965; яго ж. Варианты названий и названия-ориентиры в микропонимии Случчины. Микропонимия. М., 1967; яго ж. Случкія тапанімічныя назвы ў форме множнага ліку. Матэрыялы навучна-теарэтычнай канферэнцыі Мінскага педагагічнага інстытута ім. А. М. Горькага. Мінск, 1965; яго ж. Назвы урочышчаў дзеяслоўнага паходжання. Лінгвістычны зборнік. Мінск, 1968.

⁷ А. М. Прышчэпчык. Микропонимия Столбцовщины. Автореферат канд. дисс. Мінск, 1970; яго ж. Прыназоўнікавыя канструкцыі ў мікратапаніміі Стаўбцоўшчыны. Лінгвістычныя даследаванні. Мінск, 1968; яго ж. Микропонимы типа За ракой, Зарака, Зарэчка. Конференция по топонимике северо-западной зоны СССР. Рига, 1966; яго ж. Састаўныя мікратапонімы Стаўбцоўшчыны. Беларускі лінгвістычны зборнік. Мінск, 1966; яго ж. Мікратапонімы Стаўбцоўшчыны з суфіксамі *-шчына*, *-оўшчына*, *-ейшчына*. Першая беларуская анамастычная канферэнцыя. Мінск, 1967. Пытанні беларускай тапанімікі. Мінск, 1970.

⁸ М. М. Карсакова. Прыназоўнікава-іменныя канструкцыі і суадносныя з імі прэфіксальныя ўтварэнні ў мікратапаніміі Гомель-

В. П. Лемцюгова ў анамастычнай працы таксама адводзіць значнае месца мікратапаніміцы⁹.

Мікратапанімія асобнай вёскі разглядаецца ў артыкуле Г. Ф. Юрчанкі¹⁰. Аўтар даволі поўна сабраў і прааналізаваў назвы дробных геаграфічных аб'ектаў: шляхоў зносін, лясоў, урочышчаў, палёў, лугоў, балот і інш.

Лексіка-семантычны аналіз сабранага мікратапанімічнага матэрыялу праводзіцца ў цеснай сувязі з гістарычнымі падзеямі, з агульнымі сацыяльна-эканамічнымі пераўтварэннямі ў жыцці вясковага насельніцтва.

На базе мікратапаніміі аднаго населенага пункта аўтар раскрывае некаторыя агульныя заканамернасці тапанімічнай намінацыі: прыяныцы семантычнай матываванасці назваў, адлюстраванне ў назвах характэрных асаблівасцей прыродных умоў, расліннага і жывёльнага свету, эканамічных і культурных адносін. Аўтар пераказвае паказаў пераход старых назваў на новыя аб'екты. Так, новыя палі захавалі за сабой назву аб'екта папярэдніка.

Некалькі артыкулаў прысвечана мікратапаніміі Віленшчыны. В. Л. Вярэнч і А. Я. Янкоўскі разглядаюць мікратапанімію в. Адамчкі Вільнюскага раёна Літоўскай ССР¹¹. Аўтары адзначаюць, што пераважная большасць мікратапанімаў утворана на славянскім моўным матэрыяле і не патрабуе тлумачэння.

Шляхам фармальнага і семантычнага аналізу ўстанаўліваюцца мікратапанімы літоўскага паходжання. Апіраючыся на лексіка-семантычную класіфікацыю, аўтары вызначылі прадуктыўныя тыпы назваў для дадзенай мясцовасці. Лексіка-семантычная структура мікратапанімаў раскрываецца ў сувязі з прыродна-геаграфічнымі, сацыяльна-эканамічнымі і грамадска-палітычнымі ўмовамі жыцця мясцовага насельніцтва.

Больш шырокую тэрыторыю даследуе Ю. Е. Русакевіч¹². Ён разглядае 962 назвы, у тым ліку 656 тапонімаў, 205 мікратапанімаў і 101 гідронім, якія адносяцца да паўднёва-ўсходняй часткі Літоўскай ССР. З гэтай агульнай колькасці выдзяляюцца тапонімы літоўскага і польскага паходжання, якія разглядаюцца з боку словаўтваральных асноў і суфіксаў. Прыведзены цікавыя даныя аб колькасных суадносінах паасобных фармантаў, прадстаўленых у табліцах і дыяграмах.

Аналіз тапанімічных назваў дае ўяўленне аб характары засялення краю, аб нацыянальным складзе насельніцтва, аб моўных і этнічных адносінах на дадзенай тэрыторыі.

Айканіміі і мікратапаніміі Слаўгарадскага раёна Магілёўскай вобласці прысвечана некалькі артыкулаў І. Я. Яшкіна¹³.

Вялікую цікавасць прадстаўляе кніга І. Я. Яшкіна «Беларускія геаграфічныя назвы» (1971), куды ўваходзяць не толькі тапонімы,

шчыны. Пытанні беларускай тапанімікі. Мінск, 1970; яе ж. Мікратапонімы Петрыкаўшчыны антрапанімічнага паходжання. Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель, 1973.

⁹ В. П. Лемцюгова. Беларуская айканімія. Мінск, 1970.

¹⁰ Пытанні беларускай тапанімікі. Мінск, 1970, стар. 181—188.

¹¹ Там жа, стар. 123—133.

¹² Польские говоры в СССР, ч. 1. Минск, 1973, стар. 147—176.

¹³ И. Я. Яшкин. Топонимика и микротопонимика Славгородчины (Могилевской области). Всесоюзная конференция по топонимике

але і шырока прадстаўлена апелятыўная лексіка, якая адлюстроўвае характэрныя асаблівасці прыродна-геаграфічных умоў Беларусі, яе ландшафт, раслінны і жывёльны свет. Асноўнай крыніцай працы паслужылі ўласныя запісы аўтара ў час дыялекталогічных экспедыцый, у якіх на працягу многіх гадоў І. Я. Яшкін прымаў актыўны ўдзел. Акрамя таго, шырока выкарыстаны слоўнікі, гістарычныя помнікі і часткова мастацкая літаратура. Аўтар меў на мэце стварыць па магчымасці поўны даведнік апелятыўнай лексікі ў выглядзе тлумачальнага слоўніка. Артыкулы слоўніка праілюстраваны аднакарэннымі тапонімамі і мікратапонімамі з Беларускай ССР і часта з іншых тэрыторый. Як вядома, многія з мясцовых географічных тэрмінаў сталі ўласнымі назвамі населеных пунктаў, урочышчаў, прыродна-геаграфічных ўмоў якіх з цягам часу істотна змяніліся, але па саміх назвах можна з пэўнай дакладнасцю акрэсліць тэрыторыю пашырэння ў мінулым пэўных парод дрэў, траў, жывёл, устанавіць наяўнасць карысных выкапняў.

Кожны слоўнікавы артыкул ілюструецца сінанімічнымі радамі мясцовай народнай тэрміналогіі. Зрэдку даюцца нетэрміналагічныя значэнні, якія дапамагаюць прасачыць шляхі станаўлення тэрміна, раскрыць яго значэнне. Кніга І. Я. Яшкіна атрымала станоўчую ацэнку ў крытычнай літаратуры.

Географічнай тэрміналогіі ўсходняга арэала Украінскага Палесся прысвечана даследаванне Я. А. Чарапанавай¹⁴. У працы аналізуецца старанна сабраны вялікі фактычны матэрыял, раскрываецца семантыка географічных апелятываў, іх словаўтваральная структура, устанаўліваюцца арэальныя адносіны мясцовай лексікі з лексікай суседніх тэрыторый. На шматлікіх картах ілюструецца географічнае размяшчэнне асобных тэрмінаў і іх значэнняў, паказаны арэальна-ізагласныя характарыстыкі географічных назваў, выяўляюцца ўкраінска-беларускія і ўкраінска-рускія лексічныя сувязі. Так, шляхам супастаўлення даследуемай тэрміналогіі з адпаведнай беларускай аўтар прыходзіць да вываду, што больш за чвэрць усіх географічных назваў Чарнігаўска-Сумскага Палесся ў ідэнтычным або блізкім значэнні пашырана і на беларускай тэрыторыі, асабліва многа адпаведнасцей у географічнай тэрміналогіі Прыпяцкага Палесся і Чарнігаўска-Сумскага Палесся¹⁵.

Падрыхтаваная супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства праца дапаўняе папярэднія публікацыі па мікратапаніміі Беларускай ССР як з боку фактычнага матэрыялу, так і часткова ў галіне даследавання адаптаваных мікратапонімаў балтыйскага паходжання.

СССР. Тезисы докладов и сообщений. Л., 1965; яго ж. Из истории развития топонимии Славгородчины. Конференция по топонимике северо-западной зоны СССР. Тезисы докладов и сообщений. Рига, 1966; яго ж. Гидронимы і мікратапонімы Слаўгарадчыны (басейн Сажы). Питання гідронімікі. Матэрыялы III Рэспубліканскай аномасічнай нарады. Київ, 1971.

¹⁴ Е. А. Черепанова. Географическая терминология Черниговско-Сумского Полесья. Автореферат канд. дисс. Минск, 1973.

¹⁵ Я. А. Чарапанова. Да праблемы беларуска-ўкраінскіх лексічных сувязей. Весці Акадэміі навук Беларускай ССР, серыя грамадскіх навук, 1973, № 2, стар. 113—120.

Як вядома, мікратапонімы ў сваёй пераважнай большасці паходзяць ад апелятыўнай лексікі, і з'яўляюцца яе састаўной часткай. Але гэта частка слоўнікавага фонду даволі своеасаблівая. Яе спецыфіка абумоўлена намінатыўнай функцыяй. Мікратапонімы не характарызуюць, а называюць прыродныя аб'екты. Прынцыпы адбору прыкметных адзнак, па якіх даецца тая ці іншая назва мясцоваму аб'екту, залежыць ад прыродных умоў, формы рэльефу, ад характару вытворчай і гаспадарчай дзейнасці і многіх іншых фактараў сацыяльнага і культурнага жыцця народа.

Мікратапонімы бытуюць у жывой мове, і таму яны шырока адлюстроўваюць фанетычныя і граматычныя асаблівасці народных гаворак. Па сваёй марфалагічнай структуры яны бываюць розныя. Вельмі часта ў функцыі назвы выступаюць апелятывы ў форме множнага ліку тыпу Выбаі, Лагі, Рагі, Аблогі, Калюгі, Верацеі, Разкі, Дубкі, Кленавікі, Асінавікі, Курганэ, Кустэ.

Да ліку прадуктыўных адносяцца мясцовыя назвы, што паходзяць ад прыналежных прыметнікаў, утвораных ад уласных імёнаў і прозвішчаў, а таксама і ад агульных назоўнікаў. Звычайна такія назвы ўжываюцца ў форме састаўной канструкцыі: Фадзеева Поле, Дзедава Ніва. Але пераважаюць простыя формы тыпу Алэшкава, Цішкава, Якубава, Дубаво. Характар канцавога галоснага суфіксальнага ўтварэння дазваляе вызначыць зыходную аднесенасць да назоўніка жаночага або ніякага роду: напрыклад, Зайцава (ніва), Якубава (поле). Вызначэнне граматычнага роду па фанетычнаму абліччу назвы магчыма толькі ў окаючых гаворках і ў гаворках з няпоўным аканнем, у якіх адрозніваюцца ненаціскныя галосныя ў канцы слова. Мікратапонімы на *-ава* ў межах гаворак з поўным аканнем належаць да ніякага роду.

Сказанае адносіцца і да некаторых іншых мікратапонімаў адпрыметнікавага ўтварэння тыпу Красна, Тэмнэ, Дальнэ, Шырокае, Муравінае.

Праца «Мікратапанімія Беларусі» ўключае матэрыялы, сабраныя ў 1948—1972 гг. Укладальнікі ставілі задачу выявіць і зрабіць даступным для даследчыкаў і наогул усіх, хто цікавіцца пытаннямі анамстыкі, мікратапанімічны матэрыял, накоплены ў пасляваенны перыяд. Частка мікратапонімаў сабрана ў сувязі з вывучэннем беларускіх народных гаворак — пры збіранні матэрыялу для Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы (ДАБМ), для Агульнаславянскага лінгвістычнага атласа і для Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак. Зразумела, што ў залежнасці ад мэты, пастаўленай пры зборы матэрыялу, мікратапанімічны матэрыял запісаны і апрацаваны неаднолькава.

Найбольшая колькасць мікратапонімаў выкарыстана з матэрыялаў, сабраных для Атласа беларускай мовы, дакладней, з адказаў на 194 пытанне праграмы, якое было сфармулявана: «Запішыце мясцовыя назвы ўгоддзяў»¹⁶. Усяго з картатэкі Атласа выпісана 5500 мікратапонімаў. У пераважнай большасці выпадкаў яны абзначаюць назвы палявых угоддзяў: частак поля, сенажаці, пашы, аднак назва прыроднага аб'екта ў матэрыялах часта апушчана, таму

¹⁶ Праграма па вывучэнню беларускіх гаворак і збіранню звестак для складання Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы. Мінск, 1950, стар. 92.

пры падачы такіх мікратапонімаў мы вымушаны былі абмежавацца агульным абазначэннем «урочышча» без канкрэтызацыі ўгоддзяў.

Прозвішчы ўсіх тых асоб, якія разам з дыялектнымі матэрыяламі сабралі і мясцовыя мікратапонімы, прыведзены ў выданні Атласа беларускай мовы ¹⁷.

Мікратапонімы, якія выкарыстаны з матэрыялаў ДАБМ, паспарызаваны ў адпаведнасці з адміністрацыйным падзелам, які існаваў да 1962 г. Акрамя таго, пасля назвы вёскі ў дужках прыводзіцца дадаткова лічбавы паказчык, што ўказвае, пад якім нумарам дадзены населены пункт значыцца на лінгвістычных картах ДАБМ, удакладняе яго геаграфію.

Значны матэрыял быў запісаны супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства ў час дыялекталагічных экспедыцый па Агульнаславянскаму лінгвістычнаму атласу і пазней, калі распачалася праца па Лексічнаму атласу беларускіх народных гаворак. У прыватнасці, выкарыстаны матэрыялы супрацоўнікаў сектара дыялекталогіі ў колькасці 2475 картак, у тым ліку матэрыялы Ф. Д. Клімчука складаюць 505 картак з Мінскай, Магілёўскай, Гомельскай, Гродзенскай і Брэсцкай абласцей. Матэрыялы С. Г. Лобач у колькасці 1200 картак прадстаўляюць мікратапонімы Барысаўскага, Бярэзінскага, Крупскага раёнаў Мінскай вобласці і часткова Бешанковіцкага, Докшыцкага, Шаркоўшчынскага і Шумілінскага раёнаў Віцебскай вобласці, а таксама Калінкавіцкага раёна Гомельскай вобласці. Матэрыялы Ю. Ф. Мацкевіч — 700 назваў — запісаны ў Глыбоцкім раёне Віцебскай вобласці, Чэрвеньскім і Вілейскім раёнах Мінскай вобласці, Ашмянскім, Воранаўскім, Іўеўскім і іншых раёнах Гродзенскай вобласці, у Ганцавіцкім і Ляхавіцкім раёнах Брэсцкай вобласці, Рагачоўскім і Калінкавіцкім раёнах Гомельскай вобласці. Матэрыялы А. І. Чабырук — 140 назваў — сабраны ў Барысаўскім і Лагойскім раёнах Мінскай вобласці, а таксама ў Мастоўскім і Смаргонскім раёнах Гродзенскай вобласці. Каля 60 мікратапонімаў у час экспедыцыі 1972 г. запісала Я. М. Рамановіч у Гродзенскім раёне Гродзенскай вобласці і ў Чэрвеньскім раёне Мінскай вобласці.

Багаты тапанімічны матэрыял — 720 назваў — сабрала Л. Ф. Шаталава на працягу многіх год палявой работы ў розных раёнах Віцебскай, Мінскай, Гродзенскай, Брэсцкай і Гомельскай абласцей.

У час экспедыцыі 1972 г. і папярэдніх гадоў Г. У. Арашонкава запісала 233 мікратапонімы ў Зэльвенскім, Мастоўскім раёнах Гродзенскай вобласці, Нясвіжскім, Чэрвеньскім, Бярэзінскім і Старадарожскім раёнах Мінскай вобласці і Пінскім раёне Брэсцкай вобласці.

Праца ўключае каля 3000 мікратапонімаў Стаўбцоўскага раёна, выбраных А. М. Прышчэпчык з картатэкі, якая складзена ёю ў працэсе работы над кандыдацкай дысертацыяй.

Аб мікратапонімах Уздзеншчыны паведаміў Кандрат Кандратавіч Атраховіч.

Па некалькі дзесяткаў тапонімаў запісалі: М. Р. Суднік — у Ветрынскім раёне, І. І. Лучыц-Федарэц — у Полацкім раёне, М. Н. Крыўко — у Міёрскім раёне Віцебскай вобласці, А. К. Усціновіч — у Навагрудскім раёне Гродзенскай вобласці.

Значны тапанімічны матэрыял сабралі выкладчыкі і студэнты Брэсцкага педагагічнага інстытута ў розных раёнах Брэсцкай воб-

¹⁷ ДАБМ. Мінск, 1963, стар. 44—171.

ласці. У дадзеную працу ўвайшлі матэрыялы П. А. Міхайлава — 689 назваў, В. М. Емельяновіч — 492, А. М. Захарэні — 182, П. І. Сігеды — каля 100 назваў.

Пад кіраўніцтвам загадчыка кафедры беларускай мовы Гродзенскага педагагічнага інстытута Т. Ф. Сцяшковіч студэнтамі — прадстаўнікамі розных абласцей і раёнаў — быў сабраны значны тапанімічны матэрыял, частка якога змешчана ў гэтым выпуску.

Настаўнікі А. К. Казлоўскі і Л. В. Ляшчова праслалі мікратапонімы, запісаныя ў Рагачоўскім раёне Гомельскай вобласці.

Тапанімічныя матэрыялы з Ашмянскага, Воранаўскага і Іўеўскага раёнаў Гродзенскай вобласці атрыманы ад старшага навуковага супрацоўніка Інстытута мовы і літаратуры Акадэміі навук Літоўскай ССР Я. І. Грынавецкене, у агульнай колькасці каля 250 назваў.

І апошняя крыніца — гэта тапанімічныя матэрыялы, атрыманыя ад асобных карэспандэнтаў — супрацоўнікаў Акадэміі навук БССР, выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў, настаўнікаў, аспірантаў і студэнтаў. Так, аб мясцовых назвах асобных раёнаў паведамлілі: У. Н. Жук, М. Т. Краўчук, В. П. Конан, М. Я. Рапіха (Драгічынскі р-н Брэсц. вобл.), І. М. Камендаў (Круглянскі р-н Маг. вобл.), В. М. Карнялюк (Брэсцкі р-н), М. В. Малько, Л. М. Салавей (Мядзельскі р-н Мін. вобл.), С. А. Новікаў (Чавускі р-н Маг. вобл.), М. А. Чобат (Скідальскі р-н Гродз. вобл.), В. В. Шапялевіч (Пінскі і Камянецкі р-ны Брэсц. вобл.) і некаторыя іншыя. Ад гэтых асоб запісана 345 мікратапонімаў. Збор матэрыялаў ад карэспандэнтаў правёў супрацоўнік сектара дыялекталогіі Ф. Д. Клімчук.

Найбольш поўна прадстаўлены мікратапонімы Брэсцкай вобласці, асобных раёнаў Мінскай і Гродзенскай абласцей. Усяго слоўнік уключае звыш дзевяці тысяч назваў.

У слоўніку мікратапонімы і ілюстрацыі да іх падаюцца спрошчанай транскрыпцыяй, але з захаваннем фанетычных і акцэнтацыйных асаблівасцей мясцовага вымаўлення. Назвы размешчаны ў алфавітным парадку. Пасля загалоўчага слова ўказваецца граматычны род або памета *мн.*, калі назва мае форму множнага ліку, далей называецца прыродна-геаграфічны аб'ект, да якога адносіцца мікратапонім (поле, сенажаць, паша, лес, зараснік, прыродныя і штучныя вадаёмы і інш.). Запісаны ад мясцовага насельніцтва ілюстрацыйны матэрыял прыводзіцца з паметай (інфарм.). Да кожнага мікратапоніма даецца пашпарт: назва вёскі, раёна і вобласці, дзе запісаны матэрыял.

Варыянты назваў аднаго і таго ж аб'екта падаюцца ў алфавітным парадку са спасылкай на папярэднюю назву.

Да часткі мікратапонімаў прыведзены літоўскія паралелі.

Да мікратапонімаў славянскага паходжання адпаведнікі іншых славянскіх моў звычайна не прыводзяцца. Толькі да назваў, паходжанне якіх звязана з некаторымі балтыйскімі мовамі (пераважна з літоўскай), прыведзены паралельныя назвы з адпаведных моў у мэтах паказу геаграфіі і формазмянення мікратапонімаў.

Некаторыя беларускія назвы параўноўваюцца з фактамі балтыйскіх моў дзеля таго, каб паказаць, як славянскія мікратапонімы, што ўжываюцца ў балтыйскіх мовах, зноў запазычваліся беларускімі гаворкамі і якую форму яны набывалі (напрыклад, Падгаэле, Падгрудзішкі і інш.).

Адпаведнікі да мікратапонімаў балтыйскага паходжання прыводзяцца з літоўскай, латышскай і прускай моў з улікам асаблівасцей фанетыкі, словаўтварэння і семантыкі гэтых моў. Пры гэтым улічваецца і фактар геаграфічнага пашырэння мікратапонімаў.

Да некаторых назваў прыводзяцца і германскія (пераважна нямецкія) паралелі.

У якасці балтыйскіх адпаведнікаў даюцца айконімы, гідронімы і антрапонімы, а таксама апелятывы, ад якіх яны ўтвораны, а ў якасці германскіх адпаведнікаў — толькі апелятывы нямецкага паходжання.

Прыведзеныя паралелі з іншых моў у пэўнай ступені будуць садзейнічаць больш глыбокаму вывучэнню пытанняў кантактавання слаўянскіх і балтыйскіх моў.

Этымалагічны каментарый да мікратапонімаў неслаўянскага паходжання падрыхтавала Я. І. Грынавецкене.

У канцы прыкладаецца адваротны слоўнік, які дае дакладнае ўяўленне аб словаўтваральнай структуры мікратапонімаў.

Мікратапанімічны матэрыял, змешчаны ў гэтай працы, сабралі: Г. У. Арашонкава, К. К. Атраховіч, М. В. Бірыла, Я. І. Грынавецкене, В. М. Емельяновіч, У. Н. Жук, А. М. Захарэня, А. К. Казлоўскі, І. М. Камендаў, В. М. Карнялюк, Ф. Д. Клімчук, В. П. Конан, М. Т. Краўчук, М. Н. Крыўко, С. Г. Лобач, І. І. Лучыц-Федарэц, Л. В. Ляшчова, М. В. Малько, Ю. Ф. Мацкевіч, П. А. Міхайлаў, С. А. Новікаў, А. М. Прышчэпчык, Я. М. Рамановіч, М. Я. Рапіха, Л. М. Салавей, В. А. Санько, П. І. Сігеда, М. Р. Суднік, Т. Ф. Сцяшковіч, М. А. Тычына, А. К. Усціновіч, А. І. Чабярук, М. А. Чобат, В. В. Шапалевіч, Л. Ф. Шаталава.

ПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

Даль — В. Даль. Толковый словарь живого великорусского языка, тт. I—IV. М., 1955.

К. Буга — K. Būga. Rinktiniai raštai. Vilnius, I, 1958, II, 1959, III, 1961.

ҚЛГН — Картатэка літоўскіх геаграфічных назваў (Інстытут літоўскай мовы і літаратуры АН Літоўскай ССР).

КЛП — Картатэка літоўскіх прозвішчаў (Інстытут літоўскай мовы і літаратуры АН Літоўскай ССР).

ЛАГВП — В. Н. Топоров, О. Н. Трубачев. Лингвистический анализ гидронимов Верхнего Поднепровья. М., 1962.

LUEV — Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas. Vilnius, 1963.

М. Бір. БА — М. В. Бірыла. Беларуская антрапанімія. I. Мінск, 1966; 2, 1969.

СЛМ — Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius, I (II leid.), 1968, II (II leid.), 1969, III, 1956, IV, 1957, V, 1959, VI, 1962, VII, 1966, VIII, 1970, IX, 1973.

Яшк. — І. Я. Яшкін. Беларускія геаграфічныя назвы. Мінск, 1971.

E. Fr. LEW — E. Fraenkel. Litauisches etymologisches Wörterbuch. Göttingen, 1962.

Акц.— Акцябрскі
Арш.— Аршанскі
Асіп.— Асіповіцкі

Астр.— Астравецкі
Ашм.— Ашмянскі
Бабр.— Бабруйскі